

Motion till riksdagen
2005/06: MJ5

av Anita Brodén m.fl. (fp)
med anledning av prop. 2004/05:177

Etisk prövning av djurförsök m.m.

Innehållsförteckning

Innehållsförteckning.....	1
Förslag till riksdagsbeslut	2
Inledning	2
Definitioner	3
Riktlinjer för etisk prövning av djurförsök.....	4
Etiskt godkännande av avel med försöksdjur	6
Sammansättningen i de djurförsöksetiska nämnderna m.m.	7

Fel! Okänt namn på

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om att onödigt lidande måste minimeras genom förbättring av försöksdjurens situation, minskning av antalet försöksdjur samt intensifierad forskning för att finna alternativ till djurförsök.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om att snarast inleda en dialog med företrädare för läkemedelsforskningen för att lösa problematiken kring framtida begränsningar för fortsatt svensk spetsforskning i samband med genetiskt modifierade djur.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om en ändring av ordalydelsen ”alternativ metod till djurförsök” i propositionen så att det klart framgår att det inte enbart handlar om en övergång till icke-djurförsök utan om att förbättra djurens situation (Refinement) samt minska antalet försöksdjur (Reduction).
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om vikten av grundforskningens fundament.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om att de djurförsöksetiska nämnderna inte skall göra någon bedömning avseende den vetenskapliga kvaliteten.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om att det är av stor vikt att ha en vetenskaplig utredare knuten till OECD och Ecvam och för att bevaka och påverka valideringen av alternativa metoder till djurförsök.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om att inte införa möjlighet att överklaga en djurförsöksetisk nämnds beslut.

Inledning

För att kunna bedriva avancerad forskning med spetskompetens inom bl.a. läkemedelsforskningen, där Sveriges är en av de ledande nationerna inom bioteknikområdet, finns behov att göra kliniska tester på djur. Genom dessa försök identifieras grundläggande mekanismer bakom olika sjukdomar. Det krävs dessutom säkerhetstester på djur innan ett nytt läkemedel får saluföras. Om denna möjlighet inte hade stått till buds hade många sjukdomar inte kunnat botas. EU:s kemikalielagstiftning för att finna hållbara miljömässiga lösningar kan i förstone leda till att antalet djurförsök ökar. Ändringarna av kosmetikadirektivet slår dock fast att befintliga in vivo-tester ska ersättas med tester som inte brukar djur.

Folkpartiet välkomnar tydligare värderingsgrunder för den djurförsöksetiska prövningen. Det är synnerligen angeläget att klara riktlinjer ges de etiska nämnderna innan djurförsök godkänns, och att de har en tydlig målsättning att minska antalet djurförsök.

Att värna djurens väl och ve är en moralisk skyldighet för oss människor, inte minst på grund av att vi, till skillnad från djuren, har förmåga att göra etiska överväganden. Onödigt lidande måste minimeras. Folkpartiet har både nationellt och inom EU aktivt drivit frågor som berör djurskyddet.

Det är värdefullt att använda sig av internationella beräkningsgrunder för vad som kan anses vara djurförsök där Sverige hittills inräknat både beteendestudier av hönsfåglar, ringmärkning av fåglar samt provfiske som djurförsök.

Det totala antalet djur som för första gången användes i försök i Sverige under 2004 var ca 846 000. Detta är en ökning med ca 326 000 djur jämfört med 2003. Den största anledningen till ökningen är att ett stort beteendeförsök rörande ca 300 000 hönsfåglar genomfördes under året.

Arbete att övergå till alternativ till djurförsök bör intensifieras och användning av försöksdjur skall begränsas till vad som är absolut nödvändigt.

Definitioner

Regeringens förslag:

Med djurförsök avses användning av djur för

- vetenskaplig forskning,
- sjukdomsdiagnos,
- utveckling och framställning av läkemedel och andra kemiska produkter,
- undervisning om användningen innebär att djuret avlivas, utsätts för operativt ingrepp m.m. eller om djuret på annat sätt riskerar att orsakas lidande, eller
- andra jämförliga ändamål.

Även sådana åtgärder som görs på levande djur i syfte att framställa djur vars arvs massa har förändrats genom gentekniska, kemiska eller liknande metoder omfattas av djurförsöksbegreppet.

Med försöksdjur avses djur som används i djurförsök eller som föds upp, förvaras eller tillhandahålls för att användas i djurförsök.

Folkpartiet anser att det är bra att begreppen djurförsök och försöksdjur definieras och klargörs i syfte att förtydliga och förenkla lagstiftningen. Samtidigt oroar vi oss för att regeringens val av formuleringar antingen är alldeles för detaljerat eller inte detaljerat nog. Att så tydligt som regeringen gör peka ut och framställa läkemedel och andra kemiska produkter gör att man lätt kan bortse från andra områden såsom medicinsk-tekniska produkter eller GMO. Utpekandet av sjukdomsdiagnos, men inte andra behov av analyser, ger samma problematik. Vi ser att man borde ge en bredare definition av punkterna 1–3 i linje med följande: Vetenskaplig forskning, diagnostiska metoder, produktutveckling samt produktion av icke traditionella produkter såsom läkemedel.

Vi välkomnar förenklingen som innebär att djur i undervisningssyfte endast är att betrakta som försöksdjur om de avlivas, utsetts för operativa ingrepp eller orsakas lidande. Det är också bra att exempelvis utfodringsförsök som

Fel! Okänt namn på

sker vid sedvanligt hållande av husdjur och ringmärkning av fåglar undantas från djurförsöksbegreppet

Det totala antalet djur som för första gången användes i försök i Sverige under 2004 var ca 846 000. Detta är en ökning med ca 326 000 djur jämfört med 2003. Den största anledningen till ökningen är att ett stort beteendeförsök rörande ca 300 000 hönsfåglar genomfördes under året.

Provfiske och märkning av fisk räknas som djurförsök fr.o.m. år 2003. Anledningen till att Djurskyddsmyndigheten gör detta är att såväl provfiske som märkning av fisk görs i vetenskapligt syfte (för att undersöka och kontrollera de svenska fiskbestånden). Då provfiske och märkning av fisk räknas med i den svenska försöksdjursstatistiken blir den totala summan för år 2004, 8 071 740 försöksdjur.

Under år 2004 omfattade provfisket ca 7,1 miljoner fiskar, en minskning med drygt 2 miljoner djur jämfört med år 2003. För att kunna minska antalet ytterligare krävs det att alternativa metoder till provfiske utvecklas.

Folkpartiet ser positivt på att det utvecklas en metod där fiskebestånden kan uppskattas till art och antal med hjälp av ekolod och videospelning. Det kommer att innebära att färre fiskar kommer att behöva tas upp vid provfiske i framtiden.

Vi ställer oss också bakom bedömningen att i djurskyddsförordningen föreskriva vilka djurklasser och djurslag som skall omfattas av kraven på verksamhetstillstånd och etiskt godkännande.

Det är positivt att regeringen inte behöver tillsätta en särskild utredning avseende försöksdjursanvändning på högskole-/universitetsnivå med hänvisning till Djurskyddsmyndighetens arbete i denna fråga.

Framställning av genetiskt modifierade djur omfattas redan av den djurförsöksetiska prövningen.

Den oro som företrädare från läkemedelsforskningen har gett uttryck för avseende genetiskt modifierade djur i forskningssammanhang och de eventuella framtida begränsningarna för fortsatt svensk spetsforskning måste tas på största allvar. Regeringen bör därför snarast inleda en dialog med företrädare för denna forskning för att lösa dessa problemställningar. Detta bör ges regeringen till känna.

Riktlinjer för etisk prövning av djurförsök

Regeringens förslag:

Förutsättningarna för att få använda djur i djurförsök kompletteras med ett krav på att så få djur som möjligt används. De etiska bedömningsgrunder som de djurförsöksetiska nämnderna skall tillämpa skall finnas i djurskyddslagen.

Regeringens bedömning:

Det är angeläget att säkerställa att djurs smärta inte underskattas vid den djurförsöksetiska prövningen. Djurskyddsmyndigheten får därför i upp-

Fel! Okänt namn på

drag att utvärdera det befintliga systemet för klassificering av djursmärta.

Folkpartiet anser att det är angeläget att användningen av försöksdjur begränsas och att alternativa metoder till försöksdjur nyttjas.

Djurskyddsmyndigheten har övertagit den tidigare myndigheten, Centrala försöksdjursnämndens (CFN) roll att främja utvecklingen av alternativa metoder till djurförsök. För år 2004 och 2005 var 15 miljoner kronor avsatta för respektive år till detta ändamål. Utöver dessa medel är läkemedelsindustrin (Astra Zeneca och Biovitrum) med och bidrar med drygt 1 miljon kronor per år. Djurskyddsmyndighetens ambition är att stödja forskningsprojekt med en hög vetenskaplig kvalitet och en tydlig relevans för de s.k. tre R:en, dvs. metoder som förbättrar/förfinar, reducerar och/eller ersätter djurförsök. Strävan att minska antalet djur i djurförsöken får dock inte innebära att underlaget blir så knappt att man tvingas göra om försöken.

Vi ställer oss bakom de 3 R:ens princip vilket innebär förbättringar av djurens situation (Refinement), minskning av antalet använda försöksdjur (Reduction) eller en ersättning av försöksdjursanvändning (Replacement). Vi delar dock inte utredarens förslag att det i lagstiftningen skulle innebära att ordalydelsen ”alternativa metoder till djurförsök” avses de 3 R:ens princip, Refinement, Reduction och Replacement. Ordalydelsen för tanken till att det enbart handlar om ersättning, Replacement. Att förbättra djurens situation (Refinement) eller minska antalet försöksdjur (Reduction) är djurförsöksförbättringar – inte ”alternativ metod till djurförsök”. Ordalydelsen bör tydliggöras på denna punkt. Detta bör ges regeringen till känna.

Vi har i Sverige en djurskyddslagstiftning som utgår från att djur kan känna och uppleva smärta och lidande och att de därför har ett starkt skyddsbehov.

Vi välkomnar förslaget på förstärkning av veterinär expertis, där det inte redan finns, i de etiska nämnderna samt den nämnd som föreslås.

Vi ställer oss bakom uppdraget till Djurskyddsmyndigheten att säkerställa att djursmärta inte underskattas vid den djurförsöksetiska prövningen samt att Djurskyddsmyndigheten utvärderar befintligt system för klassificering av djursmärta. Det är i dessa sammanhang mycket viktigt att försiktighetsprincipen tillämpas, och vi bejakar därför pilotprojekt, studier i mindre skala, som underlag för studier i större skala.

Folkpartiet har i olika sammanhang lyft fram vikten av den fria forskningen vilket innebär forskarens frihet att själv definiera sin forskaruppgift. Grundforskningens betydelse kan inte nog poängteras. Det är viktigt att utredarens ”vägledande diskussionsunderlag” till de etiska nämnderna inte riskerar att bryta sönder grundforskningens fundament. Vi vill ytterligare stryka under att grundforskningen är en förutsättning för att tillämpningar av olika slag skall kunna komma till stånd. Detta bör ges regeringen till känna.

Folkpartiet anser det vara av vikt att Djurskyddsmyndigheten vid ett eventuellt utarbetande av ett diskussionsunderlag, enligt utredarens förslag, beaktar vikten av grundforskning samt att ”Sverige skall vara en ledande forskningsnation där forskning bedrivs med hög vetenskaplig kvalitet”. Det inne-

Fel! Okänt namn på

bär att de djurförsöksetiska nämnderna inte skall göra någon bedömning avseende den vetenskapliga kvaliteten, då detta granskas genom forskningsrådets försorg. Detta bör ges regeringen till känna.

OECD (The Organization for Economic Co-operation and Development) och Ecvam (European Center for Validation of Alternative Methods) är två viktiga organ som båda verkar för att valideringen av alternativa metoder ska främjas. Det är väsentligt att vi i Sverige är uppdaterade i vad som sker inom detta forskningsområde för att bevaka och påverka valideringen av alternativa metoder till djurförsök, varför Folkpartiet anser det vara av stor vikt att ha en vetenskaplig utredare knuten till OECD och Ecvam. Detta bör ges regeringen till känna.

Det är särskilt angeläget att ägna forskning åt att ta fram metoder som kan minska eller ersätta behovet av djurförsök utan att säkerheten i riskbedömningen minskar. Detta har blivit särskilt aktuellt med anledning av det föreslagna kemikalietestprogrammet (REACH) och ändringen av kosmetikadirektivet där det slås fast att befintliga in vivo-tester ska ersättas med tester som inte brukar djur.

Etiskt godkännande av avel med försöksdjur

Regeringens bedömning:

Frågan om det bör införas ett krav på etiskt godkännande av sådan avel med försöksdjur som medför eller riskerar att medföra lidande för djuren, behöver utredas vidare. Regeringen har därför för avsikt att ge Djurskyddsmyndigheten i uppdrag att närmare utreda frågan. Myndigheten bör även utreda förutsättningarna för och konsekvenserna av ett sådant krav.

Framställning av avel av genetiskt modifierade djur omfattas redan i dag av den etiska prövningen. Det råder dock flera oklarheter både vad gäller destinationsavel, om det är uppfödare- eller användareanläggningar som skall ansöka om etisk prövning vid avel, varför Folkpartiet ställer sig bakom en utredning av frågan.

Antalet genetiskt modifierade djur i djurförsök har ökat kraftigt under senare år och kommer förmodligen att fortsätta att öka varför klara riktlinjer är nödvändiga.

Vi vill dock tydligt markera vikten av att Djurskyddsmyndigheten i sitt uppdrag har en nära dialog med forskarvärden för att Sverige inte skall riskera att mista möjligheter till en fortsatt spetsforskning inom landet.

Folkpartiet anser att en metod- och teknikneutralitet skall råda. Vi anser att man bör utveckla liknande regler för avel av djur framställt med genetiska metoder och av spontana genetiska defekter.

Sammanställningen i de djurförsöksetiska nämnderna m.m.

Regeringens bedömning:

Sammanställningen av ledamöter i de djurförsöksetiska nämnderna är väl avvägd och bör behållas. Regeringen avser dock att verka för att Djurskyddsmyndigheten förstärker rekryteringsarbetet till de djurförsöksetiska nämnderna. De djurförsöksetiska nämnderna bör ha tillgång till veterinärmedicinsk sakkunskap vid bedömningen av ett försök. Det bör vidare finnas en referensgrupp dit de djurförsöksetiska nämnderna kan vända sig med frågor.

Folkpartiet delar regeringens bedömning att sammansättningen i de djurförsöksetiska nämnderna är väl avvägda och bör behållas. Vi delar inte utredarens uppfattning att begränsa möjligheten att omförordna ledamöter då risken finns att både kompetens och kontinuitet skulle gå förlorad.

Vi har ingen annan uppfattning än att de djurförsöksetiska nämnderna skall ha tillgång till veterinärmedicinsk sakkunskap, vilket redan är fallet i de allra flesta fall. Det är ett värde i att veterinären har en rådgivande funktion samt att veterinären besitter erfarenhet av försöksdjursfrågor.

Vi ställer oss positiva till att Djurskyddsmyndigheten ämnar öka den medicinska och etologiska kompetensen på central nivå för att möjliggöra ett ökat stöd till de djurförsöksetiska nämnderna. Vi ställer oss också positiva till den referensgrupp med bred kunskapsbas dit de djurförsöksetiska nämnderna kan vända sig med frågor.

Vi tar däremot avstånd från rätten att överklaga en djurförsöksetisk nämnds beslut då vi anser att sammansättningen av nämnderna med vetenskapsmän, lekmän och veterinär expertis under ledning av en domare utgör ett rättssäkert förfaringsätt. Det torde dessutom inte finnas någon lämplig instans att överpröva till. Detta bör ges regeringen till känna.

Stockholm den 28 september 2005

Anita Brodén (fp)

Lennart Fremling (fp)

Marie Wahlgren (fp)

Gunnar Nordmark (fp)

Sverker Thorén (fp)

Heli Berg (fp)